

Artyk beg Türkmen

Category: Kitapcy, Taryhy şahslar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Artyk beg Türkmen TARYHY ŞAHSYÝETLER -12:

► ARTYK BEG TÜRKMEN

Artyk begiň häzirki wagta çenli haçan dünýä inendigini habar berýän maglumatlar galmandyr. Şeýle-de bolsa onuň kakasynyň Egsik begiň Beýik Seljukly imperiýasynyň belli serkerdelerinden biri bolandygy mälimdir.

Artyk beg 1064-nji ýylda Soltan Alp Arslan bilen bile Kawkaz we Gündogar Anadoly ýörişine çykypdyr. 1071-nji ýylda az sanly türkmenleriň özlerinden birnäçe esse güýçli wizantiýa goşunyny ýeňen Malazgirt söweşine-de gatnaşypdyr.

Türkmen soltany Alp Arslan Diýarbakir, Mardin, Harput, Malatýa illerini Artyk bege beripdir. Malazgirt söweşinden soň Roman Diogen IV-niň tagtdan agdarylmagy bilen wizantiýalyklar bilen baglaşylan ylalaşyk bozulmagy netijesinde Alp Arslan Artyk begiň önünde Anadolyny eýelemek wezipesini goýýar.

Merkezi Anadolynyň fatihi Artyk begdir. Alp Arslanyň buýrugy bilen uly ýörişleri gurnan Artyk beg 1073-njy ýylda Ýaşylyrmak we Gyzylyrmak sebitlerini eýeläpdir. Soňra Sakarýanyň üstünden geçip Izmite ýöriş edipdir.

Soltan Alp Arslanyň aradan çykmagy bilen tagt ugrundaky dawalar başlapdyr. Gurt bilen Mälikşanyň arasynda ýiti bäsdeşlik bolupdyr. Artyk beg dessine döwletiň paýtagty Reýe dolanyp Mälikşanyň tarapyndygyny mälim edýär we onuň tagty eýelemegine ýardam edýär. Bu bolsa Artyk begi Mälikşanyň iň ynamly adamlarynyň birine öwürýär.

Muňa garamazdan Artyk begiň gadyrlanmagy uzaga çekmändir. Anadolynyň iň möhüm ýerlerini eýelän, nijeme söweşlerden ýeňiş bilen çykan, ýurtda ýüze çykan topalaňlary basyp ýatyran Artyk bege eýelän ýerleri berilmänsoň onuň Mälikşa bilen arasyna sowuklyk aralaşýar. Öýke-kinesi gitdigiçe artan Artyk beg Mälikşanyň dogany Tutuşyň tabynlygyna geçip Halabyň üstüne

gaýdýar.

Iýun aýynda Halap şäheriniň eteginde bolan we Gutulmyş ogly Süleýmanşanyň ölümi bilen soňlanan söweşde ýeňiş gazanylmagynda-da Artyk begiň uly paýy bolupdyr.

Şol ikiarada Atsyz beg Ierusalimde özbaşdak döwlet gurmak üçin ýeňlerini çermäp orta çykýar. Eger gürrüňi gidýän döwlet gurulsa Soltan Mälikşa üçin uly howpdy. Atsyz begiň eminden gelmek işi Artyk bege ynanylýar. Netijede Artyk beg Ierusalimiň we Palestinanyň häkimligine bellenyär. Atsyz beg howpuny basyp ýatyrandan soň tä aradan çykýança Ierusalimde galan Artyk beg pygamberler şäheriniň goragçylygyny etmek ýaly her kese nesip etmeýän mukaddes borjuňam eýesi bolýar.

Artyk beg aradan çykansoň onuň ogullary Ierusalimi goramaga dowam edipdirler. Wagtyň geçmegi bilen Diýarbekir, Elazig, Bingöl, Mardin sebitlerinde Artykogullary türkmen begligini gurupdyrlar. Artyk begiň ogullary-da atalaryna çekip, meşhur serkerde bolup ýetişipdirler we Beýik Seljukly türkmen döwletine wepaly gulluk edipdirler.

■ «Direliş. Ärtogrulyň» Artyk begi

«Direliş. Ärtogrul» teleserialyndaky Artyk beg ynha, şol Artyk beg Türkmeniň obrazydyr. Şu ýerde bir zady belläp geçmek we dogry düşünmek gerek. Aslynda «Direliş. Ärtogrul» teleserialynyň düýp maksady halk köpçüligini taryha ymsyndyrmakdan, taryha bolan gyzyklanmany artdyrmakdan ybarat. Şonuň üçin dürli döwürlerde ýaşan käbir taryhy şahslar teleserialyň janlandyrylan döwrüniň gahrymanlary däldir. Muňa mysal hökmünde Bamsy Biregi, Banuçeçegi, Gülçeçegi, Artyk begi görkezmek bolar.

«Direliş. Ärtogrul» taryhy dokumental film дәl. Ol senariýalar esasynda düzülen teleserialdyr. Ýañam belläp geçişimiz ýaly teleserialyň esasy maksady adamlaryň taryha bolan söýgüsini artdyrmak. Şonuň üçin käbir taryhy şahslar taryhyň dürli döwürlerinde ýaşap geçendiklerine garamazdan hamala bir döwürde ýaşan ýaly janlandyrylypdyr. Netijede azap ýerine düşmänem duranok. Adamlar teleserialda gören gahrymanlary

hakyndaly maglumatlary gözlöp başlaýarlar, olar kim bolupdyr, taryhda näme iş bitiriripdir, gyzyklanýarlar. Munuň üçin türkmen tomaşaçalarynyň adyndan «Direliş. Ärtogrul» we onuň dowamy bolan «Gurulyş. Osman» teleseriallarynyň döredijilik toparyna çäksiz minnetdarlygymyzy bildirýäris.

Teleserialda Artyk beg Türkmeniň keşbini türk aktýory Aýberk Pekjan janlandyrýar.

@ Kitapçylar. Taryhy şahslar